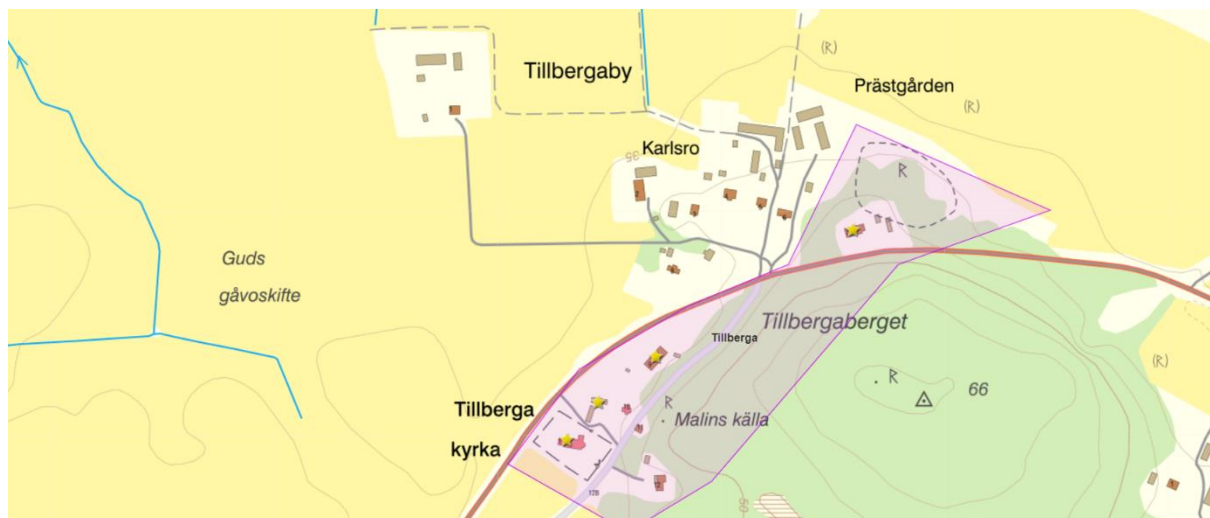

TILLBERGA

OMGIVANDE LANDSKAP/SIKTLINJER

Tillberga socken ligger norr om Västerås i sydöstra delen av Västmanlands län. Socknen är en liten jordbruksdominerad socken vars landskap kännetecknas av bördiga lerslätter. Byarna ligger i skogsbrynen i anslutning till de vägar som genomkorsar socknen i öst-västlig riktning. I Tillberga finns två större säterier, Hällby och Hedensberg, med underliggande torp. Kyrkbyn ligger längs kanten på en mindre kulle. Nordost om kyrkan återfinns ett stort gravfält med ca 40 högar och runda stensättningar. Fornlämningarna kan dateras till järnåldern och möjligtvis till bronsåldern.

VÄGNÄT/STIGAR/VATTENDRAG

Förbi kyrkan i nära nordsydlig sträckning går den äldre trädkantade sockenvägen. Vägen följer Tillbergabergets rand. En ny landsväg drogs 1952 väster om kyrkan. Den äldre landsvägen är idag infartsväg till kyrkan samt omgivande privata bostäder. En offerkälla kallad Malins källa ligger vid bergets fot strax invid kyrkan.

Järnvägen drogs 1875 på östra sidan om berget. En banvaktarstuga låg vid korsningen järnväg och landsväg.

KYRKAN, DESS PLACERING OCH BYNS UTBREDELSE

Tillberga kyrkan är till vissa delar från medeltiden. Den nuvarande kyrkan byggde 1612–22 efter att den tidigare kyrkan brunnit ner. Bogårdsmuren som omger kyrkan hade tidigare stigluckor. Idag finns en stiglucka som leder norrut till kyrkstallet. Utefter den gamla sockenvägen ligger kyrkbyns bebyggelse som består av en prästgård norr om kyrkan med intilliggande jordbruksfastigheter i Tillbergaby. Prästgårdens infart pryds av grindstolpar liknande stigluckan. Längs sockenvägen ligger den före detta folkskola från slutet av 1800-talet. Skolan har varit privatbostad sedan 1960-talet. Mellan skolan och kyrkan finns kyrkstall, ladugård/loge och en faluröd stuga, idag använd som personal- och samlingslokal. Ett gult hus på kyrkans motsatta sida var ursprungligen arbetarbostad under en av kyrkbyns gårdar. Under 1950- och 60-talet beboddes det av kyrkans kontor. Huvuddelen av bebyggelsen i norra delen av kyrkbyn uppfördes under 1800-talets senare del med ljusmålade manbyggnader och faluröda ekonomibyggnader. Komministerbostaden låg under 1700-talet i Igelsta.

På östra sidan berget vid järnvägsknuten byggdes en omformarstation 1946. Stationen sprängdes fram ut berget och togs ur bruk 1997. Vid händelse av krig skulle el till järnvägen komma från fortifikatoriskt skyddade omformarstationerna som fanns spridda i landet. Idag används bergrummet av ett företag för paintballevens. Detta har lett till att miljön i bergrummet och framför är patinerade av färgrester och smuts.

GRÖNSTRUKTUR

Omkring kyrkans bogårdsmur ligger klippta gräsmattor med högväxta träd och äng. De omgivande odlingsmarkerna på andra sidan landsvägen är idag planterade med energiskog. Detta innebär att det idag finns få siktlinjer mot kyrkan från håll. Den äldre sockenvägen kantas av staket med stora stenar och träd. Skolhuset har en omgivande granhäck som avskärmar ut mot den nya landsvägen.

BEBYGGELSE

<i>Byggnadstyp</i>	<i>Årtal</i>	<i>Kommentar</i>
Ja Kyrkan	1612	
Ja Prästgård	1800-tal	
Sockenstuga		
Klockargård		
Fattigstuga		
ja Skolhus	1800-tal	
Tiondebod		
Sockenmagasin		
Ja Kyrkstall	1800-tal	

TIDSPERIOD OCH VÄRDERING

Äldre medeltid till 1350	1 Betydande värde som helhet
Yngre medeltid 1350–1550	o 2 Betydande värde i delar
1550–1760	3 Få betydande värden
1760–1860	
o 1860–1920	
1920–2000	
Blandad tidsperiod	

UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG

Bostadshusen har fasader med ljusmålad träpanel. Det finns en variation i bostadshusen storlek från skolbyggnaden till små torpbyggnader.

ANVÄNDNING IDAG

Kyrklig verksamhet, privata bostäder.

ATT TÄNKA PÅ

Kyrkogårdens omfång har varit detsamma åtminstone sedan 1600-talet. Att inga utvidgningar har skett är ovanligt och bör särskilt beaktas.

Siktlinjer viktiga mot kyrkan från norr och söder på väg 696 och från öster på väg 697.

Fornlämningar är skyddade enligt 2:e kapitlet kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden, kyrkotomten, de kyrkliga inventarierna och begravningsplatsen skyddas genom 4:e kapitlet kulturmiljölagen.

Miljöbalkens generella biotopskydd gäller för odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, alléer (även enkelradig), småvatten och våtmarker, källor samt pilevallar (hamlade träd på rad).

Delar av marken inom området kan regleras av detaljplan enligt plan- och bygglagen.

VIDARE UNDERSÖKNINGAR

Var låg de sockengemensamma byggnaderna? Hur länge har kyrkan haft gården/tomten norr om kyrkan

KÄLLOR

Kultuhistorisk karakterisering 'Tillberga kyrka, Västerås stift, 2005

Västeråsbygden- ett program för kulturminnesvården 1987, Västerås stadsbyggnadskontor

Grau, Olof, Olof Graus beskrifning öfver Wästmanland, [Ny uppl.], Wästmanlands allehandas redaktion, Wästerås, 1904

Lantmäteriet, äldre kartmaterial, www.lantmateriet.se 2021-07-01

Tillberga kyrka.

Tillberga kyrka, vy från förbipasserande väg.

Före detta skolhus.

Äldre väg genom kyrkbyn.

Den lilla stugan används idag som personal- och församlingshus. Till vänster i bild ligger före detta ekonomibyggnader som tidigare användes som ladugård, loge och kyrkstall.

Ekonomibyggnader som tidigare användes som ladugård, loge och kyrkstall.

Ekonomibyggnader, vy från landsvägen.

Före detta skolbyggnad.

Huvuddelen av bebyggelsen i norra delen av kyrkbyn uppfördes under 1800-talets senare del.